

Soubor doporučení

pro tvorbu lokálních
konceptů předškolního
vzdělávání

Soubor doporučení

pro tvorbu lokálních koncepcí
předškolního vzdělávání

Obsah

Úvod	7
Systémová komunikace	11
Sběr dat	14
Spolupráce s rodiči a dětmi	16
Dodatečné vzdělávací příležitosti	22
Fundraising	24
Závěr	27

Text: Petra Klingerová

Spolupracovali: Zuzana Ramajzlová, Martin Kovalčík, Veronika Kamenická,
Romana Tučková-Hahnová, Dana Konvalinková

Foto: Iva Zimová

Grafická úprava: Jiří Novák

Úvod

Publikace, kterou právě držíte v ruce, je jedním ze závěrečných výstupů projektu „Pojďte do školky!“, který byl v letech 2013 – 2015 realizován společností Člověk v tísni, o. p. s. a osmi partnerskými organizacemi: Diakonie ČČE, Oblastní Charita Jihlava, Společnost Tady a Teď, o. p. s., Sdružení sociálních asistentů Ostrava, o. s., Cheiron T, o. p. s., Amalthea, o. s., Občanské sdružení Salinger, IQ Roma servis, o. s.

Vzdělání patří mezi hlavní témata, kterým se Člověk v tísni a ostatní partneři projektu „Pojďte do školky!“ věnují.

Člověk v tísni, o. p. s., se vzděláváním zabývá v rámci své činnosti na několika různých úrovních. Programy sociální integrace, jedna ze sekcí organizace, se jím začaly detailněji zabýrat v roce 2005. Tehdy se podařilo v několika obcích České republiky založit regionální pobočky, které měly vedle terénní sociální práce a pracovního poradenství v daném místě iniciovat i systémové změny, vedoucí k nalézání dlouhodobě udržitelných a fungujících řešení problémů spojených s chudobou a sociálním vyloučením.

V souvislosti se záměrem hledat dlouhodobá řešení bylo portfolio služeb, do té doby určené pouze dospělým klientům, rozšířeno i o práci s dětmi. Volnočasové aktivity s dětmi byly postupně přetvořeny v seriózní vzdělávací nabídku. Vznikl tak Program podpory vzdělávání v rodinách a Kariérní poradenství. Později se ukázalo, že je třeba tyto vzdělávací služby ještě rozšířit. Často totiž narážely na handicap, které děti získaly v období předškolního věku, kdy dochází k formování důležitých dovedností a schopností, které později pomáhají při zvládnutí učiva na základní škole. Vznikly tak nízkoprahové předškolní kluby.

Projekt „Pojďte do školky!“, stejně jako celý program předškolního vzdělávání společnosti Člověk v tísni, o.p.s., věnoval hlavní pozornost dětem, které se běžného vzdělávání v mateřských školách neúčastní, protože je pro ně vstup do této instituce ztížen mnohými bariérami a s nimi souvisejícím nízkým zájmem rodičů o tento typ veřejné služby.

Můžeme tyto děti nazvat jako sociálně znevýhodněné, ohrožené, jako děti z chudých rodin, nebo děti, které vyrůstají uvnitř sociálně vyloučených lokalit. V každém případě se jedná o nemalou skupinu předškoláků, kteří by vzdělávání v tomto věku velmi potřebovali, ale nedostávají se jim. Následně pak mají potíže se zvládnutím učiva na běžné základní škole a vyžadují intenzivní podporu jak ze strany pedagogů, tak jiných institucí, které se zabývají mimoškolním vzděláváním.

Projekt „Pojďte do školky!“ probíhal v těchto městech:

- Bílina
- Brno
- Frýdek-Místek
- Hradec Králové
- Chomutov
- Chrudim
- Jihlava
- Kladno
- Liberec
- Olomouc
- Plzeň
- Rokycany
- Sokolov
- Tábor
- Ústí nad Labem
- Vsetín

Individuální přístup však v českém vzdělávacím systému není běžný. Znevýhodněné děti pak představují pro běžnou základní školu zátěž a v prvních letech povinného vzdělávání bývají odsunuty směrem ke školám se „špatnou pověstí“ nebo základním školám praktickým. Vzdělání získané na těchto školách pak obvykle neumožňuje pokračování ve vzdělávací kariéře na sekundárním stupni, což s sebou v důsledku přináší nemožnost uplatnit se na trhu práce, dlouhodobou nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách a další související nežádoucí jevy, které jsou pro společnost velmi zatěžující.

Projekt „Pojďte do školky!“ se zaměřoval přímo na vzdělávání těchto dětí (v rámci projektu bylo provozováno 18 nízkoprahových předškolních klubů, které pravidelně navštěvovalo celkem přes 450 dětí). Vzdělávání v klubech bylo v souladu s rámcovým vzdělávacím programem pro mateřské školy. Vedle běžných metod využívalo rovněž metody konceptuálního vyučování a zaměřovalo se také na podporu sociálních a komunikačních dovedností, které jsou pro děti mimořádně důležité při vstupu na základní školu.

Přímá práce s dětmi byla v projektu doplněna úsilím o změny na systémové úrovni. Projekt se tak zaměřoval na vzdělávání pedagogů a podporu inkluzivních vzdělávacích politik jednotlivých obcí. K jakým výsledkům jsme při realizaci projektu dospěli právě v oblasti tvorby inkluzivních vzdělávacích politik, by měla objasnit tato publikace.

Proč děti, které předškolní vzdělávání potřebují nejvíce, ve školkách nepotkáváme? Proč jejich vzdělávacím kariérám není věnován dostatek pozornosti? Proč rodiče těchto dětí nemají o předškolní vzdělávání zájem? A jak je to možné změnit? Právě na tyto otázky se pokusíme odpovědět v následujících kapitolách. Ještě před tím bychom Vás ovšem rádi seznámili se zkušenostmi s daným tématem, které jsme získali před samotnou realizací projektu.

V průběhu projektu se ukázalo, že předškolní vzdělávání znevýhodněných dětí stojí až na samém chvostu zájmu veřejnosti a komunálních politiků.

V letech 2010 – 2013 společnost Člověk v tísni, o. p. s. realizovala projekt „Předškolním vzděláváním k úspěšnějšímu životu“, v rámci kterého byly zřízeny již zmiňované předškolní kluby určené sociálně znevýhodněným dětem. Vedle stovek podpořených dětí projekt přinesl také hlubší porozumění tomu, jakým způsobem je řízeno předškolní vzdělávání na obecní úrovni, s jakými potížemi se potýká ve vztahu k dětem, které by strukturované vzdělávání v předškolním věku potřebovaly nejvíce.

V průběhu projektu se ukázalo, že předškolní vzdělávání znevýhodněných dětí stojí až na samém chvostu zájmu veřejnosti a komunálních politiků. Zjištění nebylo nikterak šokující, pokud si uvědomíme, že předškolní vzdělávání není v ČR povinné a rodiče těchto dětí nepatří mezi angažovanou skupinu obyvatel, která by si aktivně hájila svá práva. Předškolní vzdělávání bylo tématem pouze ve vztahu k většinové veřejnosti. Komunální politici se k této problematice stavěli v duchu hesla „nehas, co tě nepálí“, a o skupinu dětí, jejichž rodiče o vzdělávání „stejně nemají zájem“, se nezajímali, byť mnohdy museli být srozuměni s tím, že by tak mohli předejít velkým potížím, se kterými se při vzdělávání těchto dětí následně potýkají základní školy. V průběhu tohoto projektu se podařilo nalézt pouze dvě města, která k danému problému přistupovala odlišně. Vznikly tak dvě případové studie v Brně a v Děčíně.

Na projektu „Pojďte do školky!“ spolupracovali tyto organizace:

- Člověk v tísni, o. p. s.
- Amalthea, o. s.
- Diakonie Českobratrské církve evangelické, středisko Vsetín
- Diecézní charita Brno – Oblastní charita Jihlava
- Cheiron T, o. p. s.
- IQ Roma servis, o. s.
- Občanské sdružení Salinger
- Sdružení sociálních asistentů Ostrava, o. s.
- Společnost Tady a teď, o. p. s.

Rozhovory s lokálními politiky, pedagogy mateřských škol a pracovníky neziskových organizací nás přivedly ke konkrétním opatřením, díky kterým by bylo možné pozitivně ovlivnit vzdělávání nejvíce ohrožených dětí. Zrodila se tak myšlenka motivovat jednotlivé obce k plánování, zavádění opatření, která umožní lepší adaptaci znevýhodněných dětí v mateřských školách, podpoří zájem rodičů o vzdělávání jejich dětí a zabrání velkým neúspěchům těchto dětí při vzdělávání na základních školách.

Systemová komunikace

Pod pojmem systémová komunikace si v souvislosti s předškolním vzděláváním sociálně znevýhodněných dětí můžeme představit proces, který je založen na řízené a pravidelné komunikaci mezi jednotlivými úseky veřejné správy, které se s rodinami těchto dětí setkávají. Obvykle by se tedy mělo jednat o propojení školských a sociálních odborů samospráv. Ty by měly zajistit spolupráci mateřských a základních škol s odděleními sociálně-právní ochrany dětí. Cílem této spolupráce by pak mělo být včasné vyhledávání dětí, které potřebují podporu ve vzdělávání v předškolním věku, a to ještě před tím, než se problémy jednoznačně manifestují při vstupu na základní školu. Spolupráce by měla vést rovněž ke stanovení a realizaci adekvátních podpůrných opatření pro konkrétní rodiny a děti. V neposlední řadě by mělo být cílem vytvoření dlouhodobé koncepce vzdělávání dané obce a stanovení jednotlivých kroků k jejímu naplnění.

Jak docílit toho, aby bylo předškolní vzdělání dostupné všem dětem? Bez spolupráce zainteresovaných subjektů to nepůjde.

Při zahájení realizace projektu se ukázalo, že tato cílená spolupráce jednotlivých odborů samospráv a vyhledávání klientů za účelem zamezení školního selhávání je ve většině obcí, kde byl projekt realizován, zcela nedostatečná. Dílčí úseky samospráv o klientech a rodinách z dané cílové skupiny v souvislosti se vzděláváním a školní úspěšností strukturovaně nekomunikují. Pracovníci oddělení sociálně-právní ochrany dětí mají přehled o dětských klientech, u kterých hrozí školní selhávání, a kteří nejsou v předškolním věku jakkoliv zařazeni do vzdělávacího systému. Tyto informace však nepostupují dále školským odborům a školské odbory se o ně, zcela pochopitelně, nijak aktivně nezajímají. Schází zde strukturované komunikační a poradní platformy, které by mohly tento fenomén uchopit jako celek a přinášet do praxe konkrétní opatření vhodná pro danou obec či celé město.

V některých městech (např. Hradec Králové) sice funguje určitý systém podpory pro děti, které neuspějí při zápisech na základní školu, ale obvykle se jedná pouze o propojení mateřské školy, kam dítě dochází, se školskou poradenskou institucí (pedagogicko-psychologická poradna). Pro děti, které u zápisu neuspějí z důvodu nedostatečné školní zralosti a které zároveň nenavštěvují žádnou mateřskou školu, však obce žádné podpůrné programy nemívají. V praxi tak dochází k tomu, že takovéto dítě, které „propadne“ zápisem nemá šanci na výrazné zlepšení v dalším školním roce, neboť je i nadále mimo jakýkoliv vliv institucí a strukturovaného vzdělávání.

V průběhu realizace projektu se v drtivé většině měst podařilo etablovat pracovní skupiny (komunikační platformy) složené z úředníků zmiňovaných relevantních odborů samospráv, pracovníků neziskových organizací, pedagogů základních a mateřských škol a pracovníků školských poradenských pracovišť. Spolupráci s platformami v některých městech přislíbili i další odborníci. V Táboře se jednalo o pediatriy, kteří se zavázali do budoucna informovat rodiče svých pacientů o důležitosti předškolního vzdělávání a zároveň poskytovat potřebné informace o alternativních vzdělávacích příležitostech v místě bydliště.

Cílem by mělo být včasné vyhledávání dětí v předškolním věku, které potřebují podporu ve vzdělávání, a to dříve, než se problémy jednoznačně manifestují při vstupu na základní školu.

Komunikační platformy však byly obvykle vedeny neziskovými organizacemi, tedy realizátory projektu „Pojďte do školky!“. S výjimkou Sokolova, kde bylo obdobné pravidelné setkávání zavedeno již za působení Agentury pro sociální začleňování, tak není jisté, jakým způsobem k započaté práci jednotlivé obce přistoupí po ukončení projektu. S blížícím se koncem projektu však některá města (např. Liberec) přislíbila, že se v budoucnosti pokusí udržet vybudované komunikační platformy a získat tak možnost nacházet konsenzuální řešení aktuálně vznikajících problémů. Zajištění udržitelnosti komunikačních platform je jedním z hlavních cílů lokálních pracovníků. Ve většině míst realizace se podařilo nalézt návazné zdroje financování těchto aktivit.

Pro efektivní systémovou komunikaci ve městě, která má vést ke zkvalitňování vzdělávání v obci a zajištění rovných příležitostí ve vzdělávání, je nutné, aby tyto komunikační a plánovací platformy byly v gesci obce, nikoliv v gesci nevládních organizací. Pouze tak lze zajistit udržitelnost aktivit a naplnění dlouhodobých strategických plánů.

Jako problematická se ukázala také personální poddimenzovanost samospráv v této oblasti. Není výjimkou, že se ve městě s 15 000 obyvateli, které je zároveň obcí s rozšířenou působností, nenachází školský odbor a agenda z této oblasti je přiřazena pod jiné odbory. Samospráva pak zasahuje pouze do oblasti financování škol a plánování investic,

avšak nezbývá ji už jakákoliv kapacita k tomu, aby mohla řešit kvalitu vzdělávání v daném místě jako celek, nebo snad dokonce plánovat podpůrná opatření pro konkrétní rodiny a děti.

Zefektivnění spolupráce a systémové komunikace důležitých aktérů je důležitým opatřením, které lze doporučit každé obecní vzdělávací politice. Lze ji mimo jiné využít ke sběru dat, která slouží ke kvalifikovanému odhadu počtu dětí, které absolvovují žádnou formu předškolního vzdělávání a u kterých je reálný předpoklad, že jsou ohroženy budoucím školním neúspěchem.

Sběr dat

Systémová aktivita projektu byla realizována celkem v 16 obcích. Před samotným zahájením plánování a tvorby opatření, která by svědčila konkrétní obci, bylo potřeba se důkladně seznámit s problematikou předškolního vzdělávání v jednotlivých místech. Na začátku projektu tedy byla pro každé město vytvořena případová studie, která zjišťovala počty a naplněnost zdejších mateřských škol, počty dětí, které školky nenavštěvují a měly o vzdělávání zájem, stejně tak počty dětí, které se do nich vůbec nehlásily, nenavštěvují je a je možné se domnívat, že spadají do cílové skupiny, na kterou byl projekt zaměřen. Studie měla rovně zjišťovat zájem lokálních rozhodovatelů o vzdělávání těchto dětí, postoje vedení mateřských a základních škol i dalších relevantních aktérů.

Při získávání potřebných dat o počtu dětí, které vypadávají ze systému předškolní výchovy, se velmi osvědčilo i terénní šetření.

Při sestavování případových studií se ukázalo, že část těchto dat ve většině obcí schází. Obce běžně evidovaly počty přijatých a odmítnutých žádostí o vzdělávání v mateřské škole, ale neměly téměř žádný přehled o počtech dětí, které se do mateřské školy nepřihlásily. V místech s většími sociálně vyloučenými lokalitami pak bylo možné se domnívat, že zde budou stovky dětí, které zcela propadávají předškolním vzdělávacím systémem a jejich vzdělávání v tomto věku není věnována vůbec žádná pozornost.

Někde, např. v Chomutově, se pak ve spolupráci s obcí podařilo udělat alespoň jakýsi kvalifikovaný odhad počtu těchto dětí. Některá města byla ochotna sdělit počty domácností, které jsou závislé na dávkách hmotné nouze a jejichž děti nenavštěvují mateřskou školu. Tyto údaje však nebylo možné chápat jako zcela relevantní v době krize, kdy se v mnohých regionech zvyšují počty dlouhodobě nezaměstnaných a v řadě případů se vůbec nejedná o rodiny, které by potřebovaly významnější podporu při vzdělávání svých

děti v předškolním věku. V Bílině a v Plzni se podařilo získat poměrně přesné počty dětí, které nenavštěvovaly žádné předškolní zařízení a které v současné době navštěvují některou ze základních škol. V Bílině tyto informace zprostředkovali pedagogové základních škol, kteří informaci o absolvování předškolního vzdělávání mají zahrnutou ve vstupním dotazníku a v Plzni byly tyto informace zjištěny prostřednictvím jednorázového dotazníkového šetření, jehož se účastnili rodiče všech dětí, které docházejí na základní školu. Město se na základě výstupů rozhodlo dotazníkové šetření každoročně opakovat a získat tak možnost kvalifikovaně odhadovat budoucí vývoj tohoto fenoménu.

Zjišťování počtu dětí v předškolním věku, které jsou ohroženy budoucím školním neúspěchem, by proto mělo být běžným opatřením vzdělávací politiky každé obce.

Obecně lze však říci, že před realizací projektu „Pojďte do školky!“ nebyly pro komunální vzdělávací politiku jakýmkoliv tématem děti, které nenavštěvují žádné zařízení předškolního vzdělávání a které zároveň pochází z rodinného prostředí, které je nemusí adekvátně připravit na vstup na základní školu. Mít přehled o počtech dětí, které nenavštěvují mateřskou školu a k tomu pocházejí z takového rodinného prostředí, které je nedokáže dostatečně připravit na vstup na základní školu, je přitom mimořádně důležité. Pokud o těchto dětech nevíme, nemůžeme jim v předškolním věku nabídnout žádnou alternativní podporu a bohužel se jim často nedostane žádné podpory ani poté, co neuspějí při zápisech na základní školu. Zjišťování počtu dětí v předškolním věku, které jsou ohroženy budoucím školním neúspěchem, by proto mělo být běžným opatřením vzdělávací politiky každé obce.

Sledovat počty těchto dětí však není vůbec jednoduché. Chudé rodiny často migrují, nepřehlašují si trvalé pobyty, nenavštěvují lékaře, není-li to nezbytně nutné a tak jsou často mimo dosah běžné evidence obyvatel. Skutečný počet dětí, které potřebují intenzivní podporu v předškolním věku, je pak možné zjistit zpravidla pouze terénním šetřením. To by mělo být realizováno odděleními sociálně právní ochrany dětí ve spolupráci s neziskovými organizacemi. Získaná data by pak měla být předána školskému odboru. Sociální a školský odbor by následně měly intenzivně spolupracovat s relevantními organizacemi ve městě a společně navrhnout konkrétní opatření, která by podpořila vzdělávání ohrožených dětí v předškolním věku.

K čemu konkrétně by pak systémová komunikace a sběr dat ve městě měly vést a která konkrétní opatření by měla přispět k tomu, abychom dokázali včas zachytit a působit na děti, které potřebují intenzivní podporu při vzdělávání v předškolním věku? V průběhu realizace projektu se nám podařilo navrhnout několik adaptačních nástrojů, jež by k uvedenému měly přispět. Jsou založeny na spolupráci obcí, neziskových organizací, mateřských a základních škol s rodiči a dětmi.

Spolupráce s rodiči a dětmi

Častým argumentem, proč nedostávají děti ze sociálně znevýhodněného prostředí dostatečnou podporu při vzdělávání v předškolním věku, je odvolávání se na problémy při spolupráci s rodiči a jejich nízký zájem o tento typ veřejné služby. Předškolní vzdělávání není v České republice v současné době povinné, a pokud jej tedy někdo neabsolvuje a nejeví o něj dostatek zájmu, není potřeba se tímto problémem nijak významně zabývat. Právě touto optikou na daný fenomén veřejnost běžně nahlíží.

Při snaze o prolomení bariér, které brání vstupu některých dětí do mateřských škol, je práce s rodiči absolutně nezbytná.

S nedostatečným zájmem rodičů a nutností překonávat značné sociokulturní bariéry se samozřejmě potýkala i většina nízkoprahových předškolních klubů společnosti Člověk v tísni, o. p. s. i dalších neziskových organizací zapojených do projektu. Rodiče, kteří sami často neabsolvovali předškolní vzdělávání a kteří jsou mnohdy dlouhodobě nezaměstnaní, pochopitelně nevyhledávají vzdělávací příležitosti pro své děti předškolního věku. Tyto instituce vnímají spíše jako placené hlídání dětí, které nepotřebují, neboť nemají zaměstnání. Pravidelné ranní docházení do mateřské školy, placení školkovného a stravného, shánění pomůcek, vyzvedávání dětí a komunikace se vzdělávací institucí je pak vnímána jako zbytečná zátěž, kterou není potřeba podstupovat.

Při provozování předškolních klubů se však velmi záhy ukázalo, že se zpravidla jedná o počáteční potíže, které se v nejvyšší míře vyskytují v prvním školním roce. V průběhu několika měsíců se podařilo naplnit všechny nízkoprahové předškolní kluby a etablovat stabilní „klientské jádro“. Hlavní roli v tomto procesu hrála důvěra rodičů v nabízenou službu. Jak bylo řečeno výše, chudí rodiče s vlastní negativní zkušeností se vzdělávacím systémem často pociťují ostych a mnohdy až strach z institucionalizovaného vzdělávání. Často se neorientují v pravidlech a zásadách, které jsou pro tyto instituce běžné a často

zažívají konfliktní situace při vymáhání jejich dodržování. Nízkoprahové předškolní kluby, které byly v rámci projektu provozovány, stanovovaly rovněž jednoznačná pravidla. Od počátku však byl věnován velký prostor jejich vysvětlování a to i prostřednictvím práce v terénu, tedy přímo v domácím prostředí rodin. Terénní prací a snahou porozumět hlouběji celkové životní situaci každé rodiny pracovníci klubů s rodiči vybudovali pevný profesionální vztah, který jim umožnil rodiče motivovat k pozitivní životní změně. Rodiče tak začali služeb nízkoprahových předškolních klubů využívat a začali být ochotni dodržovat stanovená pravidla.

Existence předškolních klubů tedy potvrdila, že nízký zájem rodičů o tento typ veřejných služeb je ovlivnitelný a dodržování pravidel, které tyto instituce stanovují, je možné.

Další významnou roli v tom, že se podařilo předškolní kluby naplnit, hrála i pozitivní zpětná vazba dětí, které sem začaly docházet. Předškolní vzdělávání je zábavné a dětem, které ve svém domácím prostředí nemají příliš mnoho příležitostí objevovat nové souvislosti, učit se novým věcem nebo se rozvíjet hrou, nabízí nepoznané možnosti, které dokáží velmi ocenit. Nezřídka se tak stávalo, že rodiče setrvali ve své motivaci dodržovat pravidla klubu právě díky velkému zájmu dětí o docházení do „školky“.

Existence předškolních klubů tedy potvrdila, že nízký zájem rodičů o tento typ veřejných služeb je ovlivnitelný a dodržování pravidel, které tyto instituce stanovují, je možné. Není tedy odůvodněné, aby děti z chudých sociálně znevýhodněných rodin docházely pouze do jakýchsi segregovaných nízkoprahových institucí, které budou vůči rodičům „přátelské“. Právě proto jsme v průběhu realizace projektu „Pojďte do školky!“ téměř ve všech městech, kde byly nízkoprahové předškolní kluby zřízeny, začali pořádat tak zvané adaptační dny, jejichž cílem bylo propojení běžné mateřské školy a nízkoprahového předškolního klubu.

Adaptační dny

Nápad propojit běžnou mateřskou školu, tedy pro chudé sociálně znevýhodněné rodiny obávanou instituci, s bezpečným nízkoprahovým předškolním klubem se poprvé zrodil v Sokolově. Děti z tamního nízkoprahového předškolního klubu začaly pravidelně docházet na exkurze do mateřské školy, kde se zapojily do vzdělávacího programu, který byl ten den naplánován. Rodiče dětí z nízkoprahového předškolního klubu si své děti chodili v daný den vyzvedávat do mateřské školy, seznámili se s pedagogy i s prostředím této instituce. Po krátké době přestali pociťovat jakýkoli ostych. Několik matek se po prvním roce realizace adaptačních dní rozhodlo přihlásit své děti do běžné mateřské školy. S odstupem času můžeme přestup těchto dětí vyhodnotit jako zdařilý. Nevznikly problémy s nedodržováním pravidel ani s nízkou docházkou ani s povinnými platbami.

Po této velmi dobré zkušenosti byly adaptační dny vyzkoušeny i v dalších místech realizace projektu. Všude se obešly bez větších potíží a všude se potvrdil jejich efekt při zvyšování zájmu rodičů z cílové skupiny o to dopřát svým dětem vzdělávání v předškolním věku. Objevil se i jednoznačně pozitivní sekundární dopad těchto aktivit a to sice propojování většinové veřejnosti s rodinami, které žijí v sociálním vyloučení, odstraňování sociokulturních bariér a prolamování negativních stereotypů.

Realizaci adaptačních dnů nebo jakékoliv jiné snahy o propojování nízkoprahových předškolních klubů s běžnými obecními vzdělávacími institucemi tedy lze jednoznačně doporučit. Jedná se o účinný nástroj, který dovede rodiče z cílové skupiny k využívání této veřejné služby a přispěje k celkové sociální soudržnosti v daném místě. Zároveň dávají možnost, jak dosáhnout inkluzivního společného vzdělávání i v primárním vzdělávacím stupni.

Realizaci adaptačních dnů nebo jakékoliv jiné snahy o propojování nízkoprahových předškolních klubů s běžnými obecními vzdělávacími institucemi tedy lze jednoznačně doporučit.

Adaptační dny jsou rozhodně velmi cennou pomůckou. Dotýkají se však pouze malého procenta sociálně znevýhodněných dětí, které dochází do nízkoprahových předškolních klubů. V obcích, kde tento typ služby není zřízen, nebo kde kapacita nízkoprahového předškolního klubu není dostatečná, je nutné uvádět do praxe i jiné adaptační nástroje, které děti z cílové skupiny přivedou ke vzdělávání ještě dříve, než začnou docházet na základní školu.

Jako neefektivnější se jeví využití terénních pracovníků – pracovníků sociálně aktivizačních služeb neziskových organizací, obecních sociálních pracovníků, apod. Tito profesionálové mají obvykle dobrou znalost prostředí vyloučených lokalit i konkrétních rodin. Mohou doporučovat a zprostředkovávat různé vzdělávací služby. Pokud v dané obci fungují programy doučování dětí, které pochází ze sociálně znevýhodněného prostředí, je možné tyto programy rozšířit i o doučování předškolních dětí. Zároveň mohou tyto pracovníci rodiče informovat o jiných dodatečných vzdělávacích příležitostech, které jsou určeny dětem předškolního věku.

Podpora dětí s odkladem povinné školní docházky

Systém podpůrných opatření pro děti s odkladem povinné školní docházky představuje soubor navazujících nástrojů, pro jejichž realizaci je nutná spolupráce mateřských škol, základních škol, oddělení sociálně-právní ochrany dětí a školských odborů. Cílem tohoto podpůrného systému by mělo být zachycení dětí, které jsou ohroženy školním neúspěchem ještě před tím, než vstoupí na základní školu.

Takovéto děti lze velmi snadno identifikovat při zápisech na základní školu. Často je jim určen odklad školní docházky pro nedostatečnou zralost. Ve školní matrice rovněž nechybí zápis o tom, že se neúčastní žádného předškolního vzdělávání. Tímto však veškerá intervence, pokud lze vůbec o nějaké hovořit, končí. Dítě odchází frustrované od neúspěšného zápisu a další školní rok tráví ve stejném prostředí jako doposud. Instituce, které se s ním potkaly, nevyvíjí žádný tlak, který by přiměl rodiče k tomu, aby zajistili dítěti podporu při vzdělávání v předškolním věku.

Podpora pak může spočívat v doporučení navštěvovat mateřskou školu, nízkoprahový předškolní klub či využívat jiné dodatečné vzdělávací příležitosti v obci.

Jak by tedy systém podpory pro děti s odkladem školní docházky mohl v praxi vypadat? Výše uvedené instituce, které by se za ideálních podmínek účastnily vybudovaných komunikačních platforem, by měly takto ohrožené děti identifikovat a uvést do praxe konkrétní činnosti, vedoucí k podpoře těchto dětí. Patřičný tlak by měla vyvinout oddělení sociálně-právní ochrany dětí, pokud se lze domnívat, že je to v daném případě potřebné a rodiče nebudou akceptovat pouhá doporučení. Podpora pak může spočívat v doporučení navštěvovat mateřskou školu, nízkoprahový předškolní klub či využívat jiné dodatečné vzdělávací příležitosti v obci. Neexistují – li v obci žádné vhodné služby, kterých by dítě mohlo v průběhu školního roku před dalším zápisem využívat, je nutné, aby sehrála významnou roli při řešení tohoto problému základní škola, která je pro dítě spádová. Základní škola by s podporou obce měla zavést pro takto ohrožené děti podpůrná vzdělávací opatření – např. doučovací kroužky. Měla by se setkávat s rodiči těchto dětí a pracovat na vztahu a komunikaci s nimi ještě před tím, než vzniknou konkrétní problémy spojené s problematickou docházkou dítěte.

Zavedení popsaného podpůrného systému bezpodmínečně vyžaduje již výše uvedenou intenzivní spolupráci všech relevantních aktérů. Opatření se může jevit jako velmi časově náročné a nákladné. V důsledku však pomůže předejít mnohem nákladnějšímu a pro pedagogy více vyčerpávajícímu řešení problémů, které jsou spojeny se vstupem nedostatečně připraveného dítěte na základní školu, jeho přefazováním do speciálního školství nebo do škol se „špatnou pověstí“.

Zápisy do mateřských škol a diskriminace při výběru žáků

Pokud se nám podaří dostatečně motivovat rodiče ohrožených dětí k tomu, aby je poslali do mateřských škol, můžeme se setkat s odmítavým postojem pedagogů. V minulých letech byla ombudsmanem opakovaně kritizována diskriminační kritéria při výběru žáků, která měla řada mateřských škol zavedena. Velké procento samospráv na toto doporučení veřejného ochránce práv zareagovala a zajistila odstranění diskriminačních kritérií

při vybírání žáků. Bohužel i nadále fungují v obcích mechanismy, které zajistí to, aby se potenciálně „problémové děti“ do těchto institucí nedostaly. Jako nejjednodušší způsob, jak zajistit, aby méně zdatní rodiče do mateřské školy své děti nepřihlásili, se jeví nedostatečné informování o plánovaném zápisu.

Problémům se zápisy do mateřských škol, které se zdaleka netýkají pouze ohrožených rodin, se rozhodla čelit dvě projektová města – Brno a Ústí nad Labem. Tato města zavedla systém transparentního jednotného elektronického zápisu, který znemožňuje vybírat si žáky na základě jejich schopností, původu nebo národnosti. Systém zároveň eviduje počty přijatých a odmítnutých žádostí. Obec tak prostřednictvím jednoho nástroje podporuje rovný přístup ke vzdělávání a sbírá potřebná data, která vypovídají o tom, jak vyhovuje kapacita předškolního vzdělávacího systému v daném místě.

Brno a Ústí nad Labem zavedly systém transparentního jednotného elektronického zápisu, který znemožňuje vybírat si žáky na základě jejich schopností, původu nebo národnosti.

Zde si dovoľme malou odbočku. Pakliže se děti do mateřské školy dostanou, je velmi důležitou součástí podpory dětí připravenost pedagogického terénu. Tedy připravenost pedagogů mateřských škol na práci s dětmi, které zatím ve školkách většinou nemají. Protože jsme díky několikaleté zkušenosti s dětmi v nízkoprahových klubech věděli, že se jedná o velmi specifickou a často individuální práci, věděli jsme také, že je potřeba učitele podpořit v tom, jak pomoci těmto dětem s předškolní přípravou. Na počátku projektu jsme uskutečnili dotazníkové šetření na 131 mateřských školách v celé ČR s cílem analýzy jejich vzdělávacích potřeb ve vztahu k dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Díky tomuto šetření a četnému setkávání se s pedagogy mateřských škol (v rámci projektu prošlo kurzy přes 2 500 pedagogů!) jsme zjišťovali, že mnoho učitelů nedostává potřebnou metodickou podporu ke své pedagogické práci. Nebyli zvyklí pravidelně mluvit o své práci s dětmi, neměli možnost supervize. Naším jednoznačným doporučením pro zřizovatele by bylo dbát na pravidelné metodické vedení ředitelů MŠ, jejich sdílení a rovněž také klást důraz na metodickou podporu samotných učitelů. Je potřeba mít na zřeteli, že se jedná o těžkou a náročnou práci s dětmi na počátku jejich vzdělávací dráhy a jen zajištění (a zejména podpora) kvalitní pedagogické práce může tyto počátky využít zcela ku prospěchu dětí. A to nejen těch sociálně znevýhodněných.

Finanční náročnost předškolního vzdělávání

Pokud se nám podaří systémem adaptačních a podpůrných nástrojů motivovat chudé rodiče k tomu, aby posílali své děti do mateřských škol a ty projdou úspěšně zápisem, dostaneme se k problému finanční náročnosti předškolního vzdělávání. Docházení do

běžné mateřské školy obvykle vyžaduje úhradu školkovného a stravného. V součtu tyto dvě částky mohou dosáhnout i několika tisíc korun. Pro rodiny, které žijí pod hranicí minima, je nemožné takovouto částku z měsíčního rodinného rozpočtu obětovat. Jako zdánlivě jednoduché a funkční řešení se proto jeví odpouštění platby školkovného. Toto opatření však není všespásné. Stále totiž zůstává povinnost rodičů platit stravné, jehož odpuštění česká legislativa nedovoluje. Výše stravného v mateřských školách se v jednotlivých regionech České republiky liší. Vždy se však jedná o náklad několika set korun měsíčně. Připočteme-li k tomu ještě náklady na veřejnou dopravu, které rodiny žijící často ve vzdálených a obtížně dostupných vyloučených lokalitách využívají, dostáváme se k částkám, které jsou pro dlouhodobě nezaměstnané rodiče enormně zatěžující.

Děti, které úlevu na stravném potřebují, musí mít ze strany rodičů uhrazenou pouze dopolední svačinu. Do mateřské školy tedy přichází až po snídani a před obědem si je rodiče vyzvedávají.

V průběhu realizace projektu jsme se setkávali s tím, že tento problém lokální politici a úředníci reflektují, ale jsou bezradní při nacházení efektivního řešení, které by nezatěžovalo obecní rozpočty a zároveň nevyvolávalo tenzi ve většinové společnosti, pro kterou je placení stravného v mateřských a základních školách rovněž velmi zatěžující. Na zajímavý způsob řešení přišly mateřské školy v Chomutově, které umožňují účast na vzdělávání v mateřské škole i bez využívání služby stravování. V praxi tento, k rodinám s nízkými příjmy velmi vstřícný krok, vypadá tím způsobem, že děti, které úlevu potřebují, musí mít ze strany rodičů uhrazenou pouze dopolední svačinu. Do mateřské školy tedy přichází až po snídani a před obědem si je rodiče vyzvedávají.

Projekt v této oblasti přinesl zkušenost, že lze toto společensky velmi citlivé a složité téma řešit. Ovšem podobně jako zavádění jiných nástrojů a opatření, je i v tomto případě důležitá spolupráce, jasná koncepce a odhodlání.

Dodatečné vzdělávací příležitosti

Vedle nízkoprahových **předškolních klubů**, které jsou obvykle zřizovány neziskovými organizacemi, jsou v obcích zavedeny i další vzdělávací služby, často financované z obecních nebo krajských rozpočtů, které by se rovněž mohly více otevřít sociálně znevýhodněným dětem předškolního věku.

Je v běžných mateřských školách plno? Alternativou může být například předškolní klub, mateřské centrum či přípravná třída.

Mateřská centra a domy dětí a mládeže

Mateřská centra a domy dětí a mládeže obvykle nabízejí široké spektrum volnočasových a vzdělávacích aktivit určených dětem, které ještě nenastoupily na základní školu. Ty jsou však v drtivé většině případů zpoplatněné, a to tak výrazně, že jsou zcela nedostupné pro rodiny s nízkými příjmy, natož pro rodiny, které žijí v prostředí sociálně vyloučených lokalit. V zájmu obcí a krajů by mělo být, aby tyto instituce byly co nejvíce podporovány a mohly tak své služby zlevnit a otevřít i té části veřejnosti, která žije na nebo pod hranicí chudoby.

Nízkoprahové kluby pro děti a mládež

Téměř v každé obci, kde probíhal projekt „Pojďte do školky!“, byly zřízeny i nízkoprahové kluby pro děti a mládež. Tato zařízení jsou zpravidla registrována jako sociální služba, což znamená, že je v nich jasně definován jejich způsob financování a že jsou určeny

pro ve věku povinné školní docházky a starším. V dopoledních hodinách jsou zmíněné prostory často nevyužity. Provozování vzdělávacích služeb pro děti předškolního věku v prostorách nízkoprahových center by proto pro některé obce mohlo představovat levnou variantu, jak rozšířit kapacitu předškolních zařízení. Tato centra jsou navíc často využívána staršími dětmi z rodin, které jsou ohrožené sociálním vyloučením. Je zde tedy již vybudovaný vztah vzájemné důvěry a zařízení jsou v obecném povědomí své klientely.

Vzdělávací kluby pro „pětileté“

V některých městech a obcích (např. Hradec Králové) fungují při základních školách vzdělávací kluby, které jsou určené pětiletým dětem. Kluby se zaměřují na to, aby připravily své budoucí žáky na vstup do základního vzdělávání. Bohužel jich však většinou využívají pouze aktivní a informovaní rodiče. Další nevýhodou této dodatečné vzdělávací příležitosti je to, že jsou otevřeny zpravidla pouze 1× v měsíci. Rozsah vyučovacích hodin tak není dostatečný k tomu, aby zvládl nahradit absentující předškolní vzdělávání u dítěte, které jím neprošlo a které zároveň pochází z prostředí, jež je na vstup do základní školy, nevybavuje dostatečně.

Nutno však podotknout, že tyto vzdělávací kluby jsou velmi dobrou cestou, jak vytvářet most mezi předškolním a školním vzděláváním. Pokud by tedy byly otevřeny častěji a zároveň by je navštěvovaly děti ohrožené budoucím školním neúspěchem, mohly by představovat účinný nástroj pro podporu sociálně znevýhodněných dětí.

Přípravné třídy

V době, kdy byla psána tato publikace, se na Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy schválila novela školského zákona, která upravila přípravné třídy tak, aby byly otevřeny všem dětem. Do konce roku 2014 byly přípravné třídy podle školského zákona určené „pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj“.¹ Toto velmi úzké zaměření přípravných ročníků vedlo v praxi ke stigmatizaci základních škol. Základní školy, u kterých byl otevřen přípravný ročník, určený sociálně znevýhodněným dětem, které zde následně pokračovaly v dalším vzdělávání, se v očích běžné veřejnosti staly vzdělávacími institucemi pro sociálně znevýhodněné, romské děti.²

Schválená novela tedy v praxi může vést ke destigmatizaci tohoto institutu. Obcím a městům proto lze doporučit otevření přípravných tříd u co největšího počtu škol. Je však zřejmé, že roční vzdělávání v přípravné třídě nemůže plně nahradit několikaleté předškolní vzdělávání v mateřské škole.

1 Školský zákon 561/2004 Sb.

2 Monitoring efektivit přípravných ročníků – Demografie, o.s. (2005)

Fundraising

Předchozí kapitoly publikace ukázaly, že zavádění inkluzivního vzdělávání do praxe vyžaduje vedle odhodlání také soustředěnou spolupráci všech relevantních institucí, efektivní komunikaci mezi jednotlivými aktéry, ale především dodatečné finanční prostředky, s jejichž využitím by bylo možné posílit personální kapacity jak na školách, tak na městských a obecních úřadech.

Je v běžných mateřských školách plno? Alternativou může být například předškolní klub, mateřské centrum či přípravná třída.

Současný stav regionálního školství je charakteristický personální poddimenzovaností. V mateřských i základních školách schází poradenští pracovníci – speciální pedagogové, psychologové, sociální pracovníci a etopedi, kteří by mohli nabídnout pedagogům podporu při vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Na obecních školských odborech, jsou – li vůbec zřízeny, pak schází dostatek pracovníků, kteří by se mohli zabývat obsahem vzdělávání, utvářením a naplňováním nějaké konkrétní vzdělávací koncepce v daném místě.

V době realizace projektu „Pojďte do školky!“ scházely ve většině obcí, kde jsme působili, také personální kapacity, které by mohly zajišťovat finanční prostředky na dodatečnou vzdělávací podporu. Tento úkol obvykle patřil vedení mateřských a základních škol. Ty také řadu projektů financovaných buď z evropských fondů nebo z krajských či státních dotací realizovaly, ale scházela zde ucelená finanční koncepce a plnění dlouhodobých strategických cílů, na kterých by spolupracovalo více vzdělávacích institucí společně s obcí či městem. Zcela typicky tak zůstávaly bez finanční podpory školy, jejichž vedení nebylo v tomto ohledu příliš aktivní.

Výjimkami byla města Bílina a Sokolov, která realizovala projekty v jedné z posledních výzev Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tyto projekty byly realizovány v širším partnerství města se školami a neziskovými organizacemi. Jejich cílem bylo zajištění rovných příležitostí ve vzdělávání v daném místě. Oba projekty zároveň podporovaly běžné školy tak, aby do vzdělávacího procesu mohly zařazovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

V příštím programovém období budou příležitosti pro získání financí na dodatečné vzdělávací podpory jak na úrovni měst, tak na úrovni vzdělávacího systému jako celku. Operační program Výzkum, Vývoj a Vzdělávání má jako jednu z prioritních os (Prioritní osa 3) „*Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání*“. Pod **investiční prioritou 3.1** „*Omezování a prevence předčasného ukončování školní docházky a podpora rovného přístupu ke kvalitním programům předškolního rozvoje, k primárnímu a sekundárnímu vzdělávání, možnostem formálního a neformálního vzdělávání, které umožňuje zpětné začlenění do procesu vzdělávání a odborné přípravy*“ je Specifický cíl 1 *Zvýšení kvality předškolního vzdělávání včetně usnadnění přechodu dětí na základní školy.*

V mateřských i základních školách schází poradenští pracovníci – speciální pedagogové, psychologové, sociální pracovníci a etopedi, kteří by mohli nabídnout pedagogům podporu.

V rámci tohoto specifického cíle budou podporovány aktivity, které přispějí ke zvýšení kvality předškolního vzdělávání a jeho inkuzivity, k posílení spolupráce mateřských a základních škol, která je nezbytná pro usnadnění přechodu dětí z mateřských do základních škol, k zajištění kvalitní podpory pedagogům i rodičům dětí v předškolních zařízeních v oblasti metodické, pedagogické a psychologické a k podpoře efektivní spolupráce všech relevantních aktérů vzdělávacího procesu.

V rámci investiční priority 2 „*Boj proti všem formám diskriminace a prosazování rovných příležitostí*“ je kladen důraz na vytváření kvalitních podmínek pro inkuzivní vzdělávání, zejména v oblasti rozvoje kompetencí pedagogických pracovníků (v oblastech diagnostiky a realizace podpůrných opatření a v oblasti transformace poradenství).

Investiční prioritou 3 je „*Socioekonomická integrace marginalizovaných skupin*“. Hlavním cílem této priority je sociální integrace dětí a žáků (s důrazem na marginalizované skupiny, etnické menšiny, romské děti apod.) do vzdělávání. Zde budou podporovány zejména aktivity realizované v oblastech s výskytem sociálně vyloučených lokalit a důraz bude kladen na začleňování dětí ohrožených školním neúspěchem do běžných mateřských škol, dále pak podpora neinstitucionálních forem předškolního vzdělávání dětí sociálně znevýhodněných, rozvoj spolupráce pedagogických a poradenských, sociálních

služeb, koordinace a spolupráce při sociálně-pedagogických intervencích v rodinách, spolupráce mateřských a základních škol.

Je pravděpodobné, že pro dosažení těchto finančních prostředků bude nutné, aby obec či město mělo vypracovanou jasnou koncepci zavedení inkluzivního vzdělávání. Rovněž je pravděpodobné, že budou podporovány především projekty, které budou realizovány v širším partnerství – obec – škola – neziskové organizace, případně další příspěvkové, vládní nebo krajské instituce. Systémová efektivní komunikace tedy bude předpokladem pro realizaci těchto projektů, stejně tak jako pro jejich sestavení.

Závěr

Jedním z cílů projektu „Pojďte do školky!“ byla snaha ovlivnit systém předškolního vzdělávání takovým způsobem, aby byl schopen absorbovat děti, které z něj v současnosti vyjadávají. Přitom jde o děti, které předškolní výchovu potřebují ze všech nejvíce, bez ní jejich šance na úspěšný vstup na běžnou základní školu značně klesají.

Cílem organizací, které se podílely na projektu „Pojďte do školky!“, je snaha zpřístupnit předškolní vzdělání každému dítěti.“

V předchozích kapitolách jste se seznámili s pěti faktory, které podle realizátorů projektu které systém předškolního vzdělávání ovlivňují ve všech městech a obcích. Tyto faktory byly pro jednotlivá města, ve kterých projekt probíhal, rozpracovány do konkrétních návrhů, které popisují aktivity, které mohou v dalších letech jednotlivá města realizovat se záměrem zpřístupnit systém předškolního vzdělávání co největšímu počtu dětí.

Pro přehlednost jednotlivých návrhů pro konkrétní města pak byl zvolen formát těchto karet potřeb, ve kterých jsou stručně u každého z pěti faktorů identifikovány základní potřeby, popsána současná situace ve městě a vize, čeho má být dosaženo. Na karty potřeb pak navazují karty popisující navrhovaná opatření, v nichž jsou navrhovány konkrétní činnosti vedoucí k určeným cílům, postupy, realizátoři aktivit.

Výsledkem je tak šestnáct různých návrhů opatření, která by mohla pomoci k zefektivnění tvorby lokálních plánů předškolního vzdělávání v jednotlivých městech, kde projekt probíhal. To by mělo mimo jiné přispět i k tomu, že se do běžných mateřských škol dostanou i děti, pro něž je předškolní příprava nezbytnou podmínkou pro zdárný vstup do běžné mateřské školy.

Všechna tato navrhovaná opatření by mohla do budoucna sloužit jako inspirace při snaze zapojit do předškolního vzdělávání i ty děti, které na něj v současnosti nedosáhnou. Navrhovaná doporučení, s výjimkou „fundraisingu a projektového poradenství“, nejsou finančně náročná a vychází zejména z osobní aktivity místních významných aktérů (odbor školství, odbor sociálních věcí, vedení základních a mateřských škol, lokálních neziskových organizací, psychologicko-pedagogických poraden apod.).

Jednotlivé lokální plány naleznete zde:

- Bílina (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/bilina)
- Brno (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/brno)
- Frýdek-Místek (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/frydek)
- Hradec Králové (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/hradec)
- Chomutov (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/chomutov)
- Chrudim (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/chrudim)
- Jihlava (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/jihlava)
- Kladno (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/kladno)
- Liberec (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/liberec)
- Olomouc (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/olomouc)
- Plzeň (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/plzen)
- Rokycany (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/rokycany)
- Sokolov (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/sokolov)
- Tábor (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/tabor)
- Ústí nad Labem (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/usti)
- Vsetín (www.clovekvtisni.cz/lokalplan/vsetin)

Člověk v tísni, o. p. s.
www.clovekvtsni.cz

Cheiron T, o. p. s.
www.cheiront.cz

Diakonie Českobratrské církve evangelické,
středisko Vsetín
www.diakonievsetin.cz

OBLASTNÍ CHARITA
JIHLAVA

Diecézní charita Brno –
Oblastní charita Jihlava
www.jihlava.charita.cz

SPOLEČNOST
tady a teď
Společnost Tady a teď, o. p. s.
www.tadyated.org

IQ Roma servis, o. s.
www.iqrs.cz

Amalthea

Amalthea, o. s.
www.amalthea.pardubice.cz

Občanské sdružení Salinger
www.salinger.cz

Sdružení sociálních asistentů Ostrava, o. s.
www.socialniasistence.cz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt CZ.1.07/1.2.00/43.0007 „Pojďte do školky!“ je spolufinancován
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.